

a více ztemnil tmavé odstíny na negativěch a předal polotovar kopistovi, který na zrcadlově vyleštěný, citlivou fotografickou vrstvou pokrytý zinkový plech zhotovil snímky všech tří barev. Konečně desky leptal ponořil do kyselinných lázní a slabě zaleptal. Po zkoušce zakryl více temné odstíny a ze světlých míst koupeli odstranil krycí hmotu ochrannou a desky vyleptal. Rotinkář rychlovtlačím strojem (rotinkem) odstranil nepotřebné části zinku a kolem desek zhotovil nižší fasetku s dírkami pro hřebíčky, jimiž truhlář připevnil desku na prkénko z bukového dřeva. Faktor naposled lupou prohlédl desky, nazvané štočky, nejsou-li poškozeny. Před tím úskalí zhotovil vzorné nátišky barev. Desky i s nátiškami poslal do Kladna do tiskárny p. Šnajdra. V zinkografii učinili rozklad barev, nikolem tiskárny je spojování jich. Po pečlivé a pracné přípravě všech tří kovových desek s první desky tiskne se barva žlutá; s druhé desky barva červená přesně do žluté zapadající; spojením těchto dvou barev vznikají měkké odstíny oranžové. S desky třetí, k níž sazez přisadil nadpis obrázku, vytiskne se barva modrá, zase přesně zapadající na předcházející dvě barvy. Přítiskem této třetí barvy vzniknou všechny možné odstíny barev v přírodě našemu oku se jevících. Tím je tříbarevný obrázek hotov. Někdy dodatečně se vtiskuje barva, která nevznikne spojením tří barev základních (ku př. intenzivní černá, bronz atd.), čímž vzniká čtyřbarevnost.

Na postupu práce, již jsem vyličil slohem pozorovatele, seznali jste, že jednoduchý výrobek tiskový — jako jest pohlednice — dělbu práce projde řadou rukou i dílen, nežli se dostane do vašich rukou. A kolik pracovníků rukou i ducha bylo zúčastněno při výrobě papíru, barev a chemikálií při tisku potřebných? Byla by, to řada nepřehledná.

J. Hron (Nové Strašecí):

Po zimním spánku.

U potůčku pode hrází
plno zase radosti;
sešli se tam staří známí
v svěži opět mladosti.

Řeřišnice, nezabudky,
kohoutek i lakušník;
v síti, kde komáří víří,
used' žabák — labužník.

Zvlášť blatouch zlatem hýří,
vše se diví, zda to on,
vždyť tak krásně nebyl odin
pří ani král Salamoun.

Potůček jím vypravuje,
co tu v zimě zakusil,
když mu údy mrazem zluhy,
a jak vězeň být musil.

Mladá žabka nechce věřit,
že je pravda všecko tak;
stará pravdu potvrzuje
známým skřekem: kvaky kvak!

Chce-li spafit tuto krásu,
zaskočí sobě k rybníčku;
tam pod hrází uziš kvílka
a uslyšíš žabičku.

Ing. Mil. Fürst (Klobuky):

Vzpomínka na svatodušní pouť ve Třtici a jejího zakladatele.

U nás ve Třtici konala se o svatodušní pondělí slavná pout. Již v sobotu se všude uklízelo, drhlo a zametalo. Hasiči v obecní kůlně čistili stříkačku a helmicce, a kramáři budovali na návsi své stánky.

Nejrušnější však bylo u kostela. Tam v koutě byla rada, a tam rozpočítávali jsme se k honičce. Bylo nás tam několik kluků bezstarostných, mládím kypících, u nichž vědomí několika prázdných dní zvyšovalo bujnost údu. A když doznívalo: „Ať je to ten nebo ten, vystrčme ho z rady ven,“ ozval se povel: „Venca to má!“ — A hned za pustého ryku vyrazili jsme z rady a hnali se kolem kostela.

To bylo naše klukovské právo, které přecházelo s pokolení na pokolení.

Brzy obdržel některý bábu do zad od Věny, a s novým křikem, že to má Petr nebo Pepík, pokračovalo se dál, až se zase oběhlo kolem kostela zpět do rady.

Po několika takových kolech obyčejně vyběhal se staříček kostelník Bendl z kostela, a holi hrůze, volal: „Kakulintí kakulintský!“ A napomínal nás, abychom tolik nekřičeli. Při tom rozprchlí jsme se do všech stran, ale jak Bendl zmizel v kostele, počala naše honička znovu.

Musil svůj napomínací pokus znovu opakovati, ale uchlácholil nás teprve tehdy, když nás pozval dál do kostela. Ozdoboval totiž s několika sousedy a sousedkami mariánský oltář k nastávající pouti a náš pokřik jej rozčiloval. Bendl proměňoval oltář v hotový háj a kvetoucí zahradu. Kde jaké květiny ve vsi vykvetly, byly ochotně přineseny a obětovány.

Jako pěny usedli jsme do lavic a přihlíželi té posvátné práci. A když oltář byl ověněn a ozdoben, došlo k hlavnímu aktu, oblékání mariánské sochy. To ovšem byl akt našim očím nedovolený, a starý Bendl právě tak, jak nás dříve zval, tak nás nyní vykázal ven: „Jděte, kakulintí kakulintský, a nekřičte mi tam, nebo to řeknu u vás, a máme vás zavřou do chlívka ke koze!“

A tak svlékali mariánskou sochu z všedních šatů a oblékali ji do šatů slavnostních za dalšího našeho honičkového řevu. A na Boží hod večer slavnostně zazněly zvony. Celá vesnice zachvívala se jejich zvuky. Zvonili všemi, či jak se říkalo, slavili na zítřejší pout. Na hrázi rybníka vypaloval kovář Fuchs rány z hmoždířů.

Sotmrak ukládal se krajem, když starostlivé hlavy rodičů svolávaly nás domů. A doma uléhali jsme počítajíc v duchu své úspory a přemítajíc, co si za ně dobrého zitra koupíme.

Ať si však nikdo nemyslí, že ta naše panenka Maria je jen tak nějaká obyčejná — říkávali u nás. A také ano, vždyť byla to socha skoro v přirozené životní velikosti, dobré řezbářské práce i s jezulátkem, a jakou měla výbavu! Saty jedny krásnější druhých a těch kovových zlatých i stříbrných penízů kol krku i na prsou. A perly měla na krku, a „brazulety“. Panečku, však jsme byli na ni také pyšní! Vždyť ona sama si vyvolila náš kostel za svůj byt a jí k počtě konala se naše svatodušní pout!

Na počátku devatenáctého století bydlel v Praze na Malé Straně v Lužické ulici u vody, kdež podnes ještě není žádného nábřeží a voda při větší zátopě snadno z břehů vystoupí, ve starobylém domě měšťan Bendl. Byl počestného řemesla řemeslnářského a vyráběl pro c. k. armádu tornistry. Byl zároveň otcem chudých, kterážto funkce mu snadno zjednávala přístup do kněžských kruhů. Asi v roce 1813 narodil se mu syn Josef, který byl určen stavu kněžskému a jako školák již ministroval. Se svým otcem pak snadno se všude dostal, a tak se stalo, že při jedné návštěvě rakouského císaře Františka II. na Hradčanech dostal se až ke královskému hrobu v chrámě sv. Vít. Tam byl celý průvod panstva a prohlíželi v hrobce nápisy na rakvích, kdo kde odpočívá. Přišli před rakev, kde odpočívá Jiří z Poděbrad. Jeden z hodnostářů pravil německy: „Jak tenhle sem přichází?“ Jiný pak z přítomné šlechty se uklonil císaři a pravil: „Veličenstvo, kdyby nebylo Jiřího z Poděbrad, nebyli by Habsburkové nikdy na trůně.“ Po tomto výstupu nastalo v hrobce ticho. — — —

Tohle vyprávěl nám starý Bendl o sobě. Poznal jsem ho již jako starce vysokého věku dvaasedmdesáti let. Chodil vždy oblečen černě v dlouhém šosáku, trochu příhublý, rázovité hlavy s bílými, dlouhými vlasy, vlajicemi mu po ramenou. Opíral se o hůlčičku, již držel v pravé ruce, a nenesl ji v levé džbánček na mléko, měl ji založenou vzadu na bedrech.

Obyčejně zastavoval se u nás ve škole, když šel zvonit poledne, a říkával mojí matce: „Paničko, paničko, prosím vás, ohřejte mi to“ — a nosil si buď polévku nebo mléko. Uvelebil se na lavici u kamen nahřívaje stará záda, a obyčejně vzpomínal na staré časy.

Znával se také s Václavem Hankou a jinými významnými současníky, o nichž vyprávěl. Co on sám dělal, čím se živil, o tom se však nikdy nezminil. Dověděli jsme se o něm, že na kněžství vůbec se nedostal, že byl ženat a měl jednoho syna. Še svou ženou však nežil, byli odloučení, a tak žil jako nějaký starý mládenec.

Kdysi jeho otec objevil na půdě kostela buď u Karmelitánů nebo u Kajetánů pěknou sochu Panny Marie. Snadno ji získal,

a doma v jednom pokoji zařídili kapli s oltářem, na kterém sochu umístili. Konaly se pak u toho oltáře mariánské pobožnosti, a bylo to brzy po celé Praze známo. Sem chodily i dámy, začož dala soše z vděčnosti peníz neb pod, kdežto insignie připínaly se jí na prsa. Bylo tehdy koncem století osmnáctého a rodina Bendlů byla hluboce katolicky založená, vyrostlá z doby protireformační. Jaký div, že často přišel i kněz konati pobožnost, a že nestačila-li místnost svatyně, i po schodech a chodbách seděly a klečely dámy a jiní ctitelé, a že i po kolenu se šimuli k oltáři. Vždyť tehdejší doba temna toho vyžadovala.

Po smrti svého otce, Bendl zínusen životem a nevěrou své ženy, umínil si hledati útěchu ve službě zasvěcené Bohu. Na kněžství, jemuž ho již rodiče zaslíbili, bylo pozdě, a tak napadlo ho dáti do novin inserát, aby přihlásila se nějaká obec, která by chtěla slavnou a zázračnou sochu, a zároveň mu poskytla místo kostelníka.

I stalo se, že inserát četli ve Třtici u Rosenbaumů. Starý pan Rosenbaum byl starostou obce, a jelikož právě tehdy bylo zapotřebí nějakého kostelníka — bylť chrám dosti zanedbaný — vypravil se s panímámou do Prahy na ten div divoucí se podívati.

Přihlásilo se obcí více a Bendl nevěděl si rady. I v naivní důvěře poklekl před sochou a dlouho se modle, prosil, aby si rozhodla sama. A v noci přání jeho došlo splnění. Zdálo se mu, že Maria přišla k němu, a vyslovila touhu býti umístěna ve třtíckém kostele.

Rozhodnutí oznámil Bendl panu Rosenbaumovi a třtíctí občané korporativně dojeli si do Prahy pro sochu a pro nového kostelníka.

Obec dala zhotoviti nový oltář a o svatodušních svátcích asi roku 1848 byla socha slavnostně instalována. Konala se první svatodušní pout ve Třtici. Tehdy byla veliká sláva. Do Třtice sešla se procesí ze všech okolních vesnic a lidí bylo jako hmyzu, takže všichni ani se nedostali k té cti, aby políbili stře-viček madonně, vystavené na přístupném místě.

„Pan Bendl“ nebo „pan Josef“, jak mu také říkali, byl osobností zahalenou posvátnou září. Z kostelnictví mnoho příjmu však neměl a sousedé, kteří mu přáli, podporovali ho potravinami, palivem a pod. Zvláště rodina Rosenbaumovic podporovala jej nejvíce, až do jeho smrti. Docházel i do okolních far a se všemi kněžími v okolí dobře vycházel. Každého měsíce jezdil do Prahy pro podporu, již mu poskytovala jakási šlechtična, a tu obstarával různé komise a pochůzky třtíckým občanům.

Zajímavý byl byt Bendlův. Bydlel v doškové chalupě u Hen-

drých pod hrází rybníka na dolní návsí. Obýval trámovou světničku s oknem, vedoucím na rybník. Světnice nebyla za celou dobu jeho pobytu až do smrti ani myta, ani bílena. Žil jako asketa, neublíží ani mouchám, ani pavoukům, kteří hustě ověšovali svými výtvory trámy jeho světničky.

Třtická pout jím založená konala se od té doby každoročně o svatodušní pondělí a sešlo se tam vždy z celého okolí spousta lidí. S muzikou, již obstarávala daleko široko známá Horáčkova kapela, vyšlo se vždy naproti poutníkům ze Strašecí, z Rudy, Renčova, Tuřan, ze Mšece, Srbče a j. Každé procesi neslo vždy sošku buď Mariánskou nebo jiného světce a mělo svého předříkávače. Zvláště pamatují se na typickou postavu starého Hábla ze Srbče s prošeďlým věnečkem vousů kol brady a brýlemi. Též kněží sem s procesími docházeli. Konala se slavná mše svatá, před ní ovšem velké kázání slavnostní — a při pozdvihování obstarával zase kovář Fuchs salvy. Hasiči v plné zbroji stáli čestnou stráž u střikačky, již měli slavnostně ověncenou před hlavním vchodem kostela. A ve zvuk varhan a v nábožné zpěvy, jež otevřenými dveřmi chrámu draly se ven, připojoval se zpěv davu, obklopujícího chrám po svahu zastíněném starým rozložitým vlašským ořechem. K tomu pak hlasy kramářů, vychvalujících své zboží, pískot říkaček a píšťalek drážděných mládeží, písně kolovrátků a tahacích harmonik a mnohé jiné zvuky dovršovaly ten poutový chaos.

Pro nás děti býval to den nezapomenutelný a obyčejně utratili jsme všechny peníze, před tím poctivě vydělané sbíráním chroustů. Ještě dlouho pak hráli jsme si na procesi, nežli jiné dojmy zahladily vzpomínky poutové.

Pout byla i starému Bendlovi vždy vzpruhou, ač on měl práce nejvíce pak s úklidem chrámu.

Hodně práce mival také Bendl ve svatojanském týdnu, kdy konal každý večer pobožnost v kostele. Zajímavé však bylo, že v kostele měl ten nejvzornější pořádek, pravý opak staromládeneckého nepořádku své světničky.

Hojně vzpomínek mám na něho, uvedu však pro zajímavost jen tuto:

Pamatuji se, jak jednou dole ve vsi hořelo. Starý Bendl přes pokročilý věk vystoupil na zvonici v hlavní věži, ze které pak po prknech položených přes trámy nad klenbou chrámu přešel k věžce sanktusové, aby upozornil zvoněním na požár. Rozlehl se však tehdy po vsi jen několik nepodařených úderů zvonku a za chvíli bylo slyšeti úpěnlivé volání o pomoc. I seběhli se sousedé, kteří kolem spěchali k požáru, a chtěli vejít do kostela. Jaké však bylo jejich překvapení, když dveře chrámu našli zamčené. A volání o pomoc snášelo se z podkroví úpěnlivěji.

Trvalo tehdy hezkou chvíli, než přivolali kováře, kterého našli u požáru. Otevřel pakličem dveře a sousedé vnikli na půdu chrámu, kdež našli Bendla vězího mezi dvěma trámy až po ramena. Vysvobodili ho z této nepříjemné situace, mužež, nežli se mohl zase postavit domů, a dlouho si popak vyprávěl o tom, že cítil se podivati ze sanktusové věžky na požár a vylezl tam po žebříku. Svezla se mu noha, a spadl dolů, při čemž zachytil se provazů obou zvonků. Té chvíle však pozbyl vědomí, a procítil zaklíněný mezi trámy, a začal volati o pomoc.

V posledních letech svého života značně chřádl. Při zvonění poledně a klekání velmi se namáhal, aby utáhl zvonek za provaz, svedený klenbou chrámu za hlavní oltář. Obyčejně jsme mu pomáhali z útrpnosti. V pátek ve 3 hodiny vylezl na věž a zvonil tak, že srdcem velkého zvonu tloukl do jeho okraje. Než i to ho již namáhalo, a brávil si nás kluky na pomoc. A konečně stářím jsa zmožen, uleh, a asi za tři týdny zemřel. V té době chodil jsem k němu se sestrou a nosovali jsme mu na posilněnou polévku. Bylo to v zimě, v listopadu. Ležel na posteli přikryt peřinami, mohly-li se ty špinavé cáry, které měl od počátku svého přechodu do Třtice a které nikdy nepral — peřinami zváti. Občané, kteří za všecka ta léta jej podporovali, ani teď na něho nezapomněli. Pokud se pamatují, vím, že hlavní jeho ošetřovatelkou byla slečna Marie Rosenbaumová, která mu i oheň udržovala ve světničce, aby se naposledy zahřál.

Zemřel r. 1898 právě 6. prosince, a říkalo se, že si ho patron třtického chrámu, t. j. svatý Mikuláš, zavolal. Bylo mu 85 let. Pohřeb byl slavný. Rakev mu koupila obec. Obřady obstaral děkan P. V. Rott z N. Strašecí, hudba pana Horáčka vyhrávala smuteční pochod, a zpěváci, řízení mým otcem, dali si tehdy velmi záležeti. A všichni zúčastnili se ochotně, vždyť zemřel dobrý člověk, kterého měli všichni rádi, a který nikdy nikomu neublížil. Pohřbu zúčastnila se celá obec, a přišlo též hojně lidí z okolí.

Rada let přešla, a dnes lesk a sláva třtické pouti již zašla. Ale jsem přesvědčen, že dosud ještě žije staré právo klukovské honičky kolem kostela.

